

richting wil vloeien, t.w. van de nevenfuncties naar de hoofdfunctie. De laatste stap is dan *de verzelfstandiging van de structuur* waarin de nevenfuncties zichzelf als het kerngebeuren gaan beschouwen om vandaaruit *het eigen bestaan* en alle te nemen beslissingen die in het verlengde daarvan liggen, te rechtvaardigen.

6

Vanaf het moment waarop de omkering in de structuur zich voltrekt, begint, gelijklopend, het proces van *het pretenderen*. Gezien er zich een oneigenlijk gebruik van de organiserende krachten installeert, moet dit gebruik ook verdedigd én versluierd worden: de structuur (t.w. de mensen die haar bevolken) beginnen dan te pretenderen iets te zijn wat ze in wezen niet of niet meer zijn. Het gaat hier in feite om dat oude gekende proces dat door Marx 'vervreemding' werd genoemd: essentieel hierin is *het loslaten van een werkelijkheid, het loslaten van het beleven van een praktijk* hier en nu. Erich Fromm: "Aliënatie is het wezenlijk passief, receptief ervaren van de wereld door een subject dat gescheiden is van zijn object." Of nog: "...wat de slechtste architect meteen al van de beste bij onderscheidt, is dat hij de cel al in zijn hoofd gebouwd heeft, voor hij haar in werkelijkheid bouwt". Elke vorm van pretenderen in het theaterbedrijf, van welke aard dan ook, (acteurs die pretenderen sterren te zijn, dramaturgen die zich artiesten wanen, producenten die zich zelf als het middelpunt van het artistieke werk zien, enz.) heeft een negatieve invloed op de integriteit van de creatie.

7

Vandaag stelt men meer en meer vast, dat een aantal groepen en artiesten bepaalde bestaande structuren afwijzen, niet alleen om het soort kunst dat daar geproduceerd wordt en waarmee ze in hun eigen werk geen affiniteit voelen, maar ook om de hele werkmentaliteit die in zo'n structuur heerst, m.a.w. om *de organisatievorm zelf* waarin blijkbaar gewerkt moet worden. De keuze om in een meer 'marginale' situatie te werken (en 'marginaal' is hier niet altijd het correcte woord; 'zelf opgebouwde situatie' dekt misschien al beter de lading), vertrekt vanuit het verlangen naar een absolute artistieke vrijheid: dus ook de vrijheid om een eigen werkstructuur te kunnen kiezen;

de organisatie waarin het werk verloopt, wordt terecht gezien als een intrinsiek deel van de creatieve arbeid zelf. Werken vanuit zo'n zelfgeconstrueerde situatie blijkt bovendien een goede positie om aan elke vorm van pretenderen te ontsnappen. Wie gewoon opkomt voor het *eigen* creatieve werk, hoeft niet 'te doen alsof', hoeft niet te vechten voor 'het behoud van verworven stellingen'. In een artistieke praktijk bestaan geen 'verworven stellingen': men kan wel steunen op voorafgaande ervaringen en op de inzichten daaruit gedistilleerd, maar de essentie van het werk moet elke keer opnieuw bevochten worden; dit is trouwens de enige garantie voor het bereiken van een zekere 'zuiverheid' in de creatie.

8

Laten we de vingeroefening iets concreter maken en enkele voorbeelden geven van structuren, waar de creatieve praktijk als basismotivering van het opbouwen van een organisatie werd losgelaten.

a

In *Libération* van 29-30 juli 1989 stond een artikel over het ontslag van regisseur Chantal Morel, als één van de twee leiders van het Centre Dramatique National de Grenoble. Artistiek grootgeworden in een kleinere eigen structuur, nl. de groep Alertes, kon zij niet aarden in die grotere theaterorganisatie die, zo zegt zij, niet meer diende om theater te maken, maar wel "à gérer des garanties sociales." In het artikel vertelt ze ook de 'anecdote' over een gang in het gebouw van het Centre Dramatique, die door niemand gebruikt werd, maar plots uitgebreid geschilderd werd en van vloerbekleding voorzien; op hetzelfde moment stelden zich in het kostuum-atelier ernstige verluchttingsproblemen die rechtstreeks de gezondheid van de medewerkers aantastten en de artistieke praktijk beïnvloedden; deze problemen werden echter niet aangepakt. Een beperkt, maar tekenend voorbeeld van hoe een organisatie die haar band met

dat waar het omgaat kwijtspeelt, haar misgroeiingen voortplant tot in het kleinste detail van haar dagelijkse realiteit.

b

Het eerste ontwerp van een nieuw theaterdecreet dat door Minister Dewael in mei 1989 werd uitgewerkt, was juist daarom interessant, 1) omdat het een grote vrijheidsmarge voor de diverse creatieve kernen toeliet en 2) omdat het blijkbaar vertrok van een aantal vaststellingen gedaan op basis van *een observatie van de theaterpraktijk*. De keuze b.v. om een decreet uit te werken waarin *alle podiumkunsten* een plaats zouden vinden, beantwoordt aan de groeiende multidisciplinariteit in de artistieke werkelijkheid.

Dit voorstel werd met grote meerderheid verworpen door de Staten-Generaal van het Toneel, een vergadering bijeengeroepen op initiatief van de vakbonden. Behalve de vakbonden was de meest invloedrijke stem in deze vergadering die van de repertoiregezelschappen, t.w. van de meest vervreemde van onze theaterstructuren. Het nefaste gevolg van de reactie van de Staten-Generaal, (door Minister Dewael terecht als corporatistisch omschreven), is dat op dit moment gewerkt wordt aan een ingewikkelde reglementering, vastgelegd in vier decreten, waaruit een reeks nieuwe 'niet-overtreedbare wetten' zullen voortspuiten die de ontwikkeling van de creatieve praktijk aan de basis - *dat, dus, waar het eigenlijk omgaat* - op een ingrijpende wijze zullen schaden.

c

Vakbonden zijn ontstaan uit de dwingende behoefte van de arbeidersklasse om zich te organiseren en zich op die manier tegen de zelfs moordende willekeur van het patronaat te beschermen. Maar ook deze vakbonden kwamen in de loop der jaren in de draaikolk der misgroeiing terecht en zijn vandaag vaak meer bezig met het instandhouden van de eigen organisatie dan met het beantwoorden aan de werkelijke noden van de basis.

Binnen het theater levert een doorsnee syndicale ingesteldheid zoals we die vandaag kennen, nog bijkomende problemen op. Als theater 'goed bedreven wordt' is dat geen *vervreemde arbeid* of alleszins geen werksituatie die te vergelijken valt met fabrieks- werk; dit veronderstelt vanwege de